

סיג

כ"ל תפרי מלכות ארץ

ליום היום

ידוע מה שאמרו רבותינו ז"ל בתלמוד שהנגעים באים לוי לאדם על עוון לשון הרע (ערכין טו:).

מסופר על הגאון רבי משה פיינשטיין זצ"ל, שבאחת הפעמים סעד לבו בפת שחרית ועמו היה אורח. בין יתר המאכלים שהגיש לשלחן, הגיש שתי שקיות חלב שהיו משתי חברות שונות, שתיהן ידועות היו בהכשרן המהודר בכל אמריקה. לבסוף, כשהגיע תור הקפה, בא למזוג לעצמו רבי משה חלב משקית אחת, לפתע נראה כמתחרט, החזיר את השקית למקומה, ולקח את השקית השנייה, שכאמור היתה מחברה שונה. אותו אורח שראה את המעשה במו עיניו, הסיק לעצמו מיד את המסקנה, שרבי משה פיינשטיין לא סומך על הכשר החברה הראשונה ומעדיף את ההכשר של החברה השנייה.

1
ב
פני
העיר

החליט אורח זה בלבו לפרסם את הדבר בכל אמריקה, למען אותם אלו שמדקדקים בכשרות "שלא יכשל". והשמועה עשתה לה כנפיים, וכל בעלי העסקים שסחרו עם אותה חברה - חנויות אולמות, בתי מלונות וכדומה, ביטלו את מסחרם עם אותה חברה. עד כדי כך הגיע המצב, שהחברה כמעט פשטה את הרגל. בעלי החברה הגיעו מיד לרבי משה פיינשטיין בשאלה, מה פגם מצא בהם, וכיצד יוכלו לתקנו?

רבי משה היה המום מדבריהם, ואמר להם שעוד היום שתה מהחלב של חברתם, ואם הם רוצים הוכחה, שיגשו למקור ויבדקו... והיפך במחשבותיו, מהו הדבר שגרם לאנשים לחשוב שהוא לא סומך על ההכשר של אותה חברה. עד שנזכר, חייך ואמר: אתם יודעים, מדוע לא השתמשתי באותה שקית חלב ולקחתי את השנייה? פשוט מאוד: השקית היתה ריקה, לא היה בה חלב...

למדנו ממעשה זה עד כמה יש לאדם ליזהר במשנה זהירות, שלא להוציא דיבורים מיותרים מפיו, ובפרט דיבורים שעלולים להזיק ולהפסיד לחבירו, עד שיבחן את הדברים הדק היטב, אם יש תועלת בדיבורים ואם מותר לפי ההלכה להוציאם מפיו.

(1) וכפר עליה. אין לשון כפרה נופל כי אם על החטא, ולפיכך קרבן זה של יולדת מחודש בקרבן הנזיר⁹⁰, כי מה חטאה בזמן הלידה שתצריכנה התורה קרבן, ואם זה הקרבן הוא על שבאה בסכנה ונצלה מהמיתה. היה ראוי לה שתביא תודה, ולמה תביא עולה וחטאת. ויתכן לפרש שאין הקרבן הזה מצד חטא של עצמה רק מצד אמה * שהיא היתה אם כל חי, כי לולא החטא ההוא היה האדם מוליד עם אשתו שלא בדרך תאוה וחשק אלא בדרך הטבע הגמור; כטבע האילן המוציא פירותיו בכל שנה שלא בתאוה, והיולדת הוה כאמה וכתה במעשה החטא. כי הענפים הם מקלקלים בקלקול השורש, ועל כן יצריכנה הכתוב קרבן לכפר על החטא הקדמוני, שכן נצטוו בסבת אותו החטא על שלש מצות, הן: גדה וחלה והדלקת הנזיר * ולפי שהחטא ההוא היה תחלה במחשבה ואחר כך במעשה⁹¹ ומפני זה הזכיר בקרבן יולדת: אחד לעולה ואחד לחטאת⁹², כנגד חטא המחשבה וחטא המעשה, ומפני זה הקדים עולה לחטאת. מה שאין כן בשאר הקרבנות שהחטאת קודמת לעולה בכלן, וזה ששינונו בזבחים⁹³: אחד לעולה ואחד לחטאת. לא הקדימו הכתוב אלא למקראה. והכוונה שלא הקדים הכתוב עולה לחטאת להיותה קודמת במעשה. אבל הענין הקדימה במקראה הוא מטעם זה: לרמוז על חטא המחשבה ההיא שקדם לחטא המעשה. ולדעת רז"ל חטא היולדת הוא שעברה על השביעה, ממה שאמרו⁹⁴: בשעה שהיא כורעת לילד קיפצת ונשבעת לא אוקק עוד לבעלי. ולפי שהיא נשבעת מתוך הצער ואין השבועה ראויה שתתקיים מפני שהיא משועבדת לבעלה, על כן יצריכנה הכתוב קרבן לכפר על חטא המחשבה.

1
2
כ' קח'
6
11
10

11

האם מותר להעביר מרשות הרבים סכין שחיטה ע"י מגנט?

כתוב: (א,ט) וכיום השמיני ימול כשר עורלהו.

(3) ס'ק
הפרט

בשו"ת חלקת יואב (א"ח סי' ק"ע) הוכיח מהמשנה (שבת צ"ב,א) שאומרת, המוציא בשבת שלא כדרך המוצאים אינו חייב מן התורה, א"כ הכנסה ע"י מגנט בוודאי שאינה כדרך המוציאים, והרי זה אינו אסור מן התורה ורק מדרבנן הוא אסור, ולצורך מצוות מילה יש להתיר, ובפרט בזמן הזה שאין רשות הרבים מן התורה.

בשו"ת הר צבי מובאת שאלה, כיום שבת העביר גוי את כלי המוהל לבית הכנסת והלך לו לדרכו, וכשפתחו את התיק התברר שהסכין של המילה איננו בתיק, לאחר חיפוש נמצא שהסכין נפל ברשות הרבים סמוך לבית הכנסת, גבאי בית הכנסת הציע להביא מגנט רב עצמה שנמצא במחסן בית הכנסת, וע"י הנחתו בכניסת בית הכנסת יגור הסכין לתוכו, האם יש בזה איסור הכנסה מרשות הרבים לרשות היחיד?

ואע"ג שיש לדון משום המגנט שהוא מוקצה, משום שאין עליו תורת כלי שהרי הוא כחתיכת ברזל, מכל מקום נראה שיש חייטים המשתמשים במגנט כדי לקבץ מחטים שנפלו לרצפה. נטיב הפרשה וכן ראיתי שיש אנשים שעוברים בחוף הרחצה שבים עם מוט שבראשו מגנט כדי למצוא כל מיני חפצים שנפלו לאנשים ולצורך זה יש לומר שיש תורת כלי למגנט, אלא שכלי זה הוא כלי שמלאכתו לאסור, מכל מקום מוקצה מחמת כלי שמלאכתו לאיסור מותר משום צורך גופו.

והוכיח מהגמרא (ב"ק ג"א) שאומרת, המניח סכין או אבן בראש הגג ונפלו ברוח מצויה חייב בתשלומי נזק, משום שזה כמו אש שהתורה חייבה מבעיר אש לשלם אם היא מתפשטת ומוזיקה. רואים מכאן שפעולה הנגרמת ע"י אדם מתייחסת לאדם, א"כ הוא הדין לעניינו גבי המגנט להכניס בו את הסכין לבית הכנסת, שנחשב כאילו הוא הכניס אותו, ולכן אסור לעשות כן.

(4) נאמן ק"ק

זאת תורת היולדת: ידועה דרשת קל"ח מכאן בתורת כהנים ובכריתות (ט,ב) העל כל לידה שאחר "מלאכת" צריכה קרבן כפן א"כ

יבז ר"ה זאת תורת היולדת

והנה איתא עוד שם (כריתות ח"ב) דרשב"ג למד בשעה שנתייקרו קנין דאפילו על חמש לידות וחמש זיבות מביאה קרבן אחד ואוכלת בזבחים ואין השאר עליה חובה, והוא תמוה, ונגד ההלכה דלמדנו מזה הכתוב דהשאר עליה חובה, וכבר הו"ו בה טובא רבותינו רש"י ותוספות בכריתות שם, ורשב"ם ותוספות במסכת ב"ב פרק גט פשוט (קסו,א"ב)². ועיין רמב"ם וראב"ד וכסף משנה ולחם משנה הלכות מחוסרי כפרה פרק א' (הלכה י')³. ובני הרה"ג מורנו חיים ברלין נ"י העיר בסדר הפרשה שהיה ראוי להקדים "ואם לא תמצא ידה וגו'" ולבסוף "זאת תורת היולדת", וכמו בקרבנות מצורע כתיב תחילה פרשת "ואם דל הוא וגו'" (להלן יד,כא) ואח"כ (שם פסוק ל"ב) "זאת תורת וגו'". אלא למדנו מזה דבבוא דהאי קרא "זאת תורת היולדת" אינו אלא כעשירה, אבל בעניה דלא מצי למיקם בהכי סגי בקרבן אחד על לידות הרבה, משום הכי קודם ששתייקרו הקנין גם רשב"ג מודה דהשאר עליה חובה, אבל לאחר שנתייקרו הקנין אין השאר עליה חובה⁴. ולפי זה מה שאמר רשב"ג ואין השאר עליה חובה אינו כהחלט, אלא אם תעשיר ישוב לחובה, ולא העלה רשב"ג אלא שלשעה זו אין בזה משום "בל תאחר" או בעשה ד"ובאת שמה והבאתם שמה" (דברים יב ה') כדאיתא במסכת ר"ה (ד, א ב)⁵. משום הכי למד רשב"ג דבכהאי גוונא לא חייבה הכתוב כלל, וזה פשוט שלמדים אנו חיוב הזבות מיולדת.

(5) ה"ח ק"ק

6

(6)

ה"ח ק"ק

4 || משום שכולן עניות ביחס למחיר הגבוה של הצפרים. חידוש זה של בן הנצי"ב מייצג את הדרך ללמוד ולחדש דין דאורייתא מעומק פשוטו של מקרא. על חידוש הלכתי כגון זה כותב הימשך חכמה (שמות כ"א,ב) בסוגית המחלוקת, שם מחדש מדאורייתא אבחנה בין המקרה שהגנב גנב מבית הונגב ובין המקרה שעשה את מעשה הגניבה ברשותו (הוא) 'כך נראה לי לפרש פשט המקרא, ואין בתורה לזה מדברי דו"ט' (עכ"ל). ויצונו כי בפסקנו כותב הימשך חכמה: לפלא, דבכל מקום דכתיב "זאת תורת" כתיב בסוף הענין, וכאן כתוב אחר כך "ואם לא תמצא ידה די שה", והלא דבר הוא

(2)

שני יחודים בקורבן המצורע

"ולקח הכהן את הכבש האחד והקריב אותו לאשם ואת לג השמן, והניף אתם תנופה לפני ה'".

"ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על תנוך אֶזְן המטהר הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית" (ויקי' יד, יב, יד).

שתי פעולות מיוחדות, נעשות בקורבנו של המצורע הבא להיטהר: א. הנפת הקורבן. ב. נתינת דם הקורבן על שלושה מאברי-גופו של המטהר: תנוך האוזן, בוהן היד, ובוהן הרגל. כפי שניתן לשער, יש ודאי קשר בין חטאו החמור במיוחד של המצורע, לבין טהרה יוצאת-דופן זו; טהרה בלתי שיגרתית – לחטא בלתי שיגרתית. מהי איפוא הסמליות שבשתי פעולות אלה: הנפה באוויר, ונתינת-דם על האוזן ובוהן היד והרגל? והנה, אם נתור במקרא אחר פעולות דומות, מתברר שפעולות כאלה מצויות רק בשני מקומות נוספים. נתבונן איפוא במהותו של כל אחד מאותם מקומות, ונסה למצוא את המשותף להם ולקורבן המצורע.

המיוחד בהנפת קורבן המצורע

ראשית, נסביר את המיוחד בהנפה זו שמצינו במצורע; מפני שלמען הדייק, מצויות הנפות גם בקרבנות אחרים:

במספר מקומות בתורה ציווה ה' להניף בשר-קורבן ומאפה-קודשים, חלקם כהוראת-שעה חד-פעמית, וחלקם – לדורות-עולם. לראשונה כתובה הנפה, במשיחת אהרן ובניו לעבודה במשכן: משה מצטווה לקחת מן הלחמים ואת חלב אֵיל־המילואים, להניח על כפי אהרן ובניו, ויחידיו להניף הכל לפני ה' (שמות כט, כרכה ורשיי; ובפסוק כ"ו הסמוך, הנפת חֲזֵה־האיל). אמנם היתה זו הוראת-שעה לחנוכת המשכן, אך כהמשך לכך נצטוו לדורות, שבכל קורבן שלמים יש להניף את החזה והשוק (ויקי' ז, ל-לד).

הנפה נוספת של בשר-קורבן יש בקורבנו של הנזיר, שם מונפת זרוע אֵיל־השלמים, מלבד החזה והשוק המונפים בכל שלמים, כאמור לעיל (במד' ו, כ; ספרי לו). כמרכז מצינו קורבנות מן הצומח שיש להניפם: ארבעה מלחמי קורבן תודה (ויקי' ז, יד); שתי חלות התמץ המובאות בשבועות (שם, יז-כ); מנחת-העומר (שם כג, יא); מנחת-הסוטה (במד' ה, כה) ושני לחמי נזיר (שם ו, כ).

מהו איפוא המיוחד בהנפת קורבן המצורע? – שבו מניפים קורבן חי (מנח' סב). לפני השחיטה, יש על הכהן להניף את כבש האשם, בניגוד לקורבנות שהזכרנו לעיל, בהם מונף רק חלק מבשר הקורבן לאחר שחיטתו.

המכנה-המשותף

ההנפה כזו של קורבן חי, מצינו רק במקום אחד נוסף: בשלמי-ציבור של חג השבועות: "ושני כבשים בני שנה לזבח שלמים; והניף הכהן אותם על לחם הפנים" (ויקי' כג, יט-כ). מהו אם-כן הרעיון הטמון בפעולת ההנפה, שבשני קורבנות אלה?

– ההנפה באוויר, רומזת ל**התרוממות האדם**. בשבועות, עם קבלת התורה, עולים ישראל מן הדרגה הנמוכה בה היו בפסח, כשהיו אך עבדים בני-חורין ותו לא. והסמל לכך: מנחת-העומר הקרבה בפסח, העשויה שעורים שהם מאכל בהמה. ואילו בשבועות – מגיעים ישראל לשיא המעלה אליה התכוונו בימי-הספירה, לדרגת אדם, ולכן עשויות שתי חלות התמץ – המונפות בשבועות עם הכבשים – מחיטה, שהיא מאכל-אדם.

זוהי גם המשמעות, של הנפת קורבנו החי של הנטהר מצרעת: אדם זה ירד לשפל המדרגה, כשהשתמש לרעה בכושר הדיבור המיוחד את האדם מן הבהמה – וכבר הארכנו בסיבת הוצאתו אל מחוץ למחנה, כגרוע מכל הטמאים (עיין לעיל שיחה יד). כעת, עם טהרתו, עולה הוא מאותה

7
נניח

3

דיוטא תחתונה, וחוזר אל כלל ישראל; חוזר לדרגת אדם מן הישוב, המשתמש נכונה בכישרון הפלאי בו חנן אותו הבורא. עליה זו מאופל למעלת אדם, נְרִי-הבריאה – מצויינת בהנפה אל-על של קורבן המטהר.

קבלת-דם מיוחדת באשם-המצורע

כעת נבוא למצוא טעם, לנתינת דם האשם על תנוך אוזן המטהר, ועל

בהונת ידו ורגלו הימניים. נוסף ונבחר, שהמיוחד כאן אינו רק בנתינת הדם על איברים אלו, אלא גם בעובדה נוספת: בדרך כלל, נעשית קבלת דם הקורבן בעזרת מזרק; דם-השחיטה ניתן אל תוך הכלי, ומשם מעלה אותו הכוהן באצבעו או שופכו למקום שנצטווה. אך במצורע, ישנה בזה הלכה יוצאת-דופן: מלשון הכתוב: **וְיִלַּקַח מִדַּם הַכֹּהֵן וְיִתֵּן עַל תְּנוּךְ אָזְנוֹ**. דייקו חז"ל, ש"ולקח" הנו שווה ל"ונתן"; שכשם שפעולת "ונתן הכהן על תנוך אזן" נעשית בידו של הכוהן, כך גם פעולת "ולקח הכהן מדם האשם" נעשית בידו ולא בכלי; ומכאן, שהכוהן מקבל את דם אשם-המצורע לתוך ידו. אמנם מלימוד נוסף שם למדו, שבכל-זאת צריכה להיות גם קבלת דם בכלי, ולכן סיכום סדר קבלת-הדם הוא כזה: שני כוהנים מקבלים את דם אשם-המצורע: האחד לתוך כלי – ודם זה נזרק על זויות המזבח; והשני לתוך ידו – וממנו מזה על איברי המטהר (תו"כ).

pe (7)

אין ספק, שקבלת הדם לתוך יד הכוהן, וכן עצם חלוקת דם האשם ללשנים – פעולות שלא מצינו בקורבן כלשהו – מבקשות להן הסבר נאות.

והנה נמצא בתורה מאורע, בו חולק דם קורבן לשנים: מתן-תורה. לפני קבלת התורה הוקרבו קורבנות, ובדמם עשה משה כעין מה שנעשה בדם אשם-המצורע: "ויקח משה חצי הדם וישם באגנות, ונחצי הדם זרק על המזבח" (שמות כד, ו) – כלומר: חצי מן הדם ניתן באגנות, כלים עגולים (אבע"ז), כעין כף-אדם המקבלת נוזלים לתוכה. ומה עשה בדם שבאגנות? – בדיוק כפי שעושה הכוהן בדם שבכף-ידו, אותו הוא מזה על המטהר, כך גם: "ויקח משה את הדם ויזרק על העם" (שם, ח) המטהרים בקבלת תורת אלקים (כפירוש רוב ה"ראשונים", זולת רש"י ואונקלוס שפירשו שלא כפשוטו). את המחצית השניה של הדם זרק משה על המזבח, כפי שעושים גם במחצית השניה של דם אשם-המצורע.

26

31

הבסיס לקבלת-תורה: אחדות

ולמה רומז דמיון זה, בין תהליך טהרת המצורע לבין התהליך שקדם למתן-תורה? – לכך שהמצורע הבא להיטהר, כמוהו כבני-ישראל שלפני מתן-תורה! ברגע שהמצורע נרפא מצרעתו ומחטאו – עליו

36

לקבל תורה בשנית! עד כדי כך התדרדרה רמתו הרוחנית בעטיו של חטא-הלשון.

וכידוע, יש בחטא לשון-הרע שני היבטים: הצד הסגולי של החטא, ההיזק הרוחני שהוא גורם – ומבחינה זו, כאמור לעיל, הביא המצורע עצמו לשפל המדרגה האנושית, כישראל ללא תורה. אך יש בחטא זה גם צד נוסף: הצד החברתי; הנוק הנגרם לחברה בהטלת שנאה בין איש לדעהו – וגם מבחינה זו על המצורע לקבל תורה מחדש! כי ישראל קיבלו תורה רק לאחר שחננו למרגלות ההר, "כאיש אחד בלב אחד" (מכילי לשמות יט, ב); באהבה ואחוה הדדית. ומי שפועל נגד שלום-המחנה, מי שחותר תחת יסוד האחדות שבישראל בלשונו הרעה, הרי שהוציא עצמו מן הכלל – וממילא ניטלת ממנו גם התורה! אותה תורה, שניתנה רק על בסיס אחדות העם (עין רעיון זה באריכות, להלן בשיחה כב).

41

46

(4)

אם פנים דברינו, הרי שבכך נוכל לרדת מעט לעומק-דעתה של תורה, ולהבין מדוע נותן הכוהן דווקא על שלוש איבריו אלה של המִטְהָר: האוזן, היד והרגל. איברים אלו – הם איברי ה"נעשה ונשמע" שאמרו ישראל קודם מתורתורה! אחר ששמע אדם באוזנו את שעליו לעשות, הולך הוא ברגליו, ומבצע את המצווה בידיו; וכידוע, עיקר הכוח הוא ביד וברגל הימניים, והבוהן, היא האצבע החשובה ביותר (אבע"ז לויק' יד, וראה שופטים א, וז). האוזן, היא איבר העברת הפקודות; המכשיר המרכזי דרכו ניתן לצוות. רבינו יונה מוכיח "כי האוזן נכבדת משאר האיברים", מתחום דיני הנזיקין: שאם סימא אדם עין חבירו – משלם לו דמי עינו; אך אם "חרשו – נותן לו דְמֵי כֹלֵו" (שעי"ת ב, יב; ב"ק פה:). פגיעה בשתי האוזניים מחייבת תשלום כל ערכו של הנזק, כיוון שבשוק-העבודה, אין כל ערך לפועל שאי אפשר לתקשר אתו ולהעביר לו מקרים. אמנם לאדם עצמו חשובה יותר העין, שכן באמצעותה ניתן לקבל יותר, להנות יותר מן העולם; אך פְּשְׁדֵינִים באפשרויות הנתינה; מנקודת-הראות של המעביד – עדיף העיוור על-פני החרש.

9
ve

לכן כעת, כשעומד המִטְהָר לפני קבלת תורה מחודשת, הוא מטהר את איברי השמיעה והעשיה ומקדשם לעבודתה, כחוזר ומצהיר: "נעשה ונשמע".

ולקח למטהר שתי צפרים היות שהורות (יד, ד). וברשי: לפי שהגעים באין על לשון הרע (ערכין טו), שהוא מעשה פטופי דברים, לפיכך הווקאו לטהרתו צפרים, שמפסטיין תמיד בצפצוף קול. הנה הזיקתו לבעל לשון הרע הזה להתבונן על מעשיו, להתלמד וליטהר מהם. ומהו הלימוד וקהתעוררות? – כי עשה דבוריו דברי פטופים בעלמא. ונפלאים הדברים, הלא חטא בחטא גדול מג' העבירות ע"ז גילוי עריות ושפיכות דמים, כלשון התוספתא מובא בפירוש המשניות להרמב"ם (אבות א, יז) – "ולשון הרע כנגד כולם". אבל תורתנו הק' נתנה לאדם התבוננות בסיבתו של החטא, וזה אשר תכונה לו כצפור שתמיד מפספט ומצפצף בקול ללא כל תכלית. מסתמא ידוע לכם דברי הרמב"ם באבות (שם) איך שמחלק ענין הדבור לכמה חלקים ודרגות, ומגנה מאוד הדבור שאין בו כל תועלת, אף אם אינו מן הנזק והאסור עיי"ש. ראו איך שחז"ל בקרו את זה האדם, בעל הלשון הרע, מלבד רעתו בגדולות וטובד עוונו, – מצד מה שעצם כח הדבור קל אצלו, הדבור גתהה אצל האדם כפטופים בעלמא, כצפצוף עוף, בלי כל ענין, באין כל יתרון דבור בו. צריך לאדם להחית אצלו הדבור ברוב כבודת אבן ונטל התול. חסר לנו הבנה במציאות כזאת של כובד הדבור, אנשים אשר שומרים מבטם, אצלם אמנם כל מבט ומבט כמשא כבד הוא, חז"ל הק' לא הביטו חוץ מד' אמותיהם, לכל מבט ומבט, לנשיאת עינים היו צריכים, כאיש הצריך לשאת מעמסה כבדה, אשר נושאה באמוץ וחיווק ולא בהעברה בעלמא.

10
כ' ירו'ס

אני יכול להגיד לכם ברור כי לו היו שמים לב על כח הדבור, לו היו שומרים עצמם להשתמש בו אך ורק לצורך ולתועלת ולא סתם דברנים, לו הי' מתלמד האדם לפני כל דבור ודבור לשקול אותו מקודם במאזני שכלו, לתכלית דבורו, ומה מגמתו, ומה מטרתו בו, ולפני כל מלה ומלה לחשוב אם אמנם תביאהו זאת המלה לרצונו ומכוונו אשר העמיד לפניו – אחרי הנהגה כזאת, אני מגיד לכם ברור, כי לאדם כזה הי' קשה לו נטילת שפתותיו ופתיחתו כנטילת אבני רחיים והגבהתן. אני דואי כי מביטים עלי כעל איש פאנאטיקאי, ובקרבתכם אתם דואי צוחקים מדברים אלה, אבל תאמינו לי כי סוד גליתי לכם בזה, כל איש דואי ישנם לו בחייו רגעים אשר מרגיש אז איוו כבודת בהוצאת דברים, ומהם ידון ויתבונן על כל סוד הענין שגילו לנו חז"ל בטעם הבאת הצפורים למען ילמדו לדעת בגנות מהות דבורו שהנם רק פטופים וצפצופי בעלי חיים, ולא יותר.

3

החכמים וספור חשיבות מעלותיהם כדי להוביל
 הגהגותיהם בעיני בני אדם וילכו באורחותם.
 ולגנות את הרשעים ומגרעותיהם כדי להמאס
 מעשיהם וזכרם⁹⁹ בעיני בני אדם ויבדלו מהם ולא
 ילכו באורחותיהם. ויש שנקרא החלק הזה כלומר
 למד המדות הטובות וההתרחקות מן המדות
 השפלות. דרך ארץ¹⁰⁰ החלק החמישי והוא הרשות.
 הוא הדבור במה שנוגע לאדם במסחרו ופרנסתו
 ומאכלו ומשתתו ומלבושו ויתר כל צרכיו וזה
 רשות איננו לא רצוני ולא מרוחק, אלא אם רצה
 רשאי לדבר בו כמה שירצה, ואם רצה ישתוק.
 ובחלק הזה נבחר לאדם מיעוט הדבור, וספרי
 המוסר מזהירים מלהרבות בו. אבל האסור
 והמרוחק, הרי אין צריך לומר ואין צורך לצוות
 שראוי לשתוק ממנו לגמרי. אבל המצווה והרצוי,
 אם יוכל האדם לדבר בהם כל ימי חייו הרי זו
 היא התכלית. אלא שהוא צריך עם זה שני
 דברים, האחד שיהו מעשיו מתאימים לדברים
 כמו שאומרים נאים דברים היוצאים מפי
 עישיהם¹⁰¹, ועל ענין זה אמר כאן לא המדרש
 הוא העיקר אלא המעשה. והחכמים אומרים
 לחסיד המלמד את המדות הנעלות דרוש ולך

ואני אומר כי הדבור נחלק לפי חובת תורתנו
 חמשה חלקים, מצווה בו ומוזהר עליו, ומרוחק,
 ורצוי, ורשות. החלק הראשון הוא המצווה בו,
 הוא קריאת התורה ולמודה והעיון בפירושה¹⁰²,
 וזה מצות עשה שצונו בה ודברת בם¹⁰³,
 והוא כמו כל המצוות¹⁰⁴, וכבר נאמר בחזק
 ובנירוח על הלמוד מה שלא יכיל חבור זה
 אפילו את מקצתו. החלק השני הוא הדבור אשר
 נאסר והוזהרו עליו, כגון עדות שקר והכזב
 והרכילות והריגול¹⁰⁵ והגדופים, וכמה מקראות
 בתורה מורים על החלק הזה, ובכלל זה נבלות
 הפה ולשון הרע. החלק השלישי הוא הדבור
 המרוחק, והוא הדבור שאין בו תועלת לאדם עצמו,
 לא משמעת ולא מרי, כגון רוב ספרי ההמונים
 מה אירע ומה היה, והיאך התנהגות מלך פלוני
 בארמונו, ומה היתה סבת מותו של פלוני או
 עשרו של פלוני, וזה נקרא אצל החכמים שיחה
 בטלה, והחסידים משתדלים מאד להתרחק
 מדברים אלה. אמרו על רב תלמיד ר' חייא
 שלא שח שיחה בטלה מימיו¹⁰⁶, וכן מן החלק
 הזה שיגנה האדם מעלה או ישבח מגרעת בין
 להיותה מדותית או הגיונית. החלק הרביעי הוא
 הרצוי, והוא הדבור שבטוב המעלות ההגיוניות
 והמדותיות, ובגנות המגרעות משני הסוגים
 אחד, ולעודר את הגפש לזה בנאומים ובשירים,
 והרחקתה מהם באותם הדרכים עצמם, וכן שבת

10
 פה
 אלו
 ע

שזה הדין אינו בכל מקום אלא בצרעת,
 כאשר דקדוקי הפרשה קשים להבין, וגם
 ההלכות המקובלות מועטות, כדאיתא
 בחגיגה פרק א' (יא,א)¹⁰⁵. ועיין מה
 שכתבתי בספר דברים (כד,ח)¹⁰⁷.
 ויש לבאר על פי זה סמיכות המקרא
 "ולשאת ולספחת ולבהרת" למקרא זה
 "להורות וגו'"¹⁰⁸, משום שזה הדין ישנו
 ביותר בנגעי צרעת עור כשר, שמראותיו
 מרובין ומטעים וצריך שקידה עד שיהא
 בבקי בהם.

(גו) להורות ביום הטמא וביום הטהור:
 כתב הראב"ד בפירוש החו"כ¹⁰⁵ בזה
 הלשון: ירושלמי פרק אין דורשין - אמר
 רב, אין אדם רשאי לומר בנגע הצרעת אלא
 א"כ ראה או שימש, כיצד הוא עושה.
 בתחילה רבו פותח לו ראשי פסוקין
 ומסכים (עכ"ל). למדנו שאע"ג שהוא
 תלמיד ותיק ויודע ומבין הכל מדעתו, אינו
 רשאי לעשות בהם מעשה אלא ע"י פתיחת
 לבו, ומפיק טעמיה הכא מדכתיב "להורות
 ביום הטמא" - עד שיוורנו רבו, עכ"ל
 הראב"ד. וא"כ פירוש "להורות" היינו
 שהכהן יהא מורה בשעה שבא מעשה
 לפניו, ויהא קורא לתלמידיו, ולהראות להם
 כעין צורת הנגע ופרטיו בין "ביום הטמא"
 בין "ביום הטהור". ועל זה מסיים המקרא
 עוד הפעם "וזאת תורת הצרעת", פירוש,

12
 גו

דיל עור, דבאמת הוא בזיון גדול לאדם
 שתקבצו תלמידים רבים ויביטו על כשרו
 תבעו, ודאי בהוראה היוצא בזה במקום
 צור אסור לעשות כן ולהלבין פני השואל.
 זאת תורת הצרעת שנוגע לו כפרה
 על שהלבין הוא פני הכיור.

שמיים הקרא בלשון "וזאת תורת הצרעת" כיתב
 לבאר, מפני שזה הדין אינו בכל מקום אלא בצרעת.
 דבאמת הוא בזיון גדול לאדם שתקבצו תלמידים רבים
 ויביטו על כשרו ונגעו, ודאי בהוראה כיוצא בסקי"א
 אסור לעשות כן ולהלבין פני השואל, אבל זאת תורת
 הצרעת שנוגע לו כפרה על שהלבין הוא פני הכיור
 עיי"ש.
 וא"כ נלמד מזה גם דבר מקום לאסור לרופא לאסוף
 מסביב למטת החולה שטוונטים בתלמידים כסיום
 אסור הלבנת פני החולה, וכן הראוי אסור להרפא

אלא שכתובה אמרת יש לדין על דבר אסיפת
 הרופא מסביב למטת החולה שטוונטים
 בתלמידים וכדאיתא להם מקומות נגעייהם כשהוא
 הנותן יאסילו במקומות נסתרים. והוא מפני דבר זה
 הלבנת פנים החולה ופרט כשכתובים נגעים מסביב
 למטת החולה, או להיפך.
 ואני הווא סבוכים לדברי בדברי הגאון הנצי"ב ויל
 בהעבך דבר ויקרא (י"ד,ג) עה"פ: "להורות
 ביום הטמא וביום הטהור זאת תורת הצרעת" שבאר
 ע"י הראב"ד כדכתיב דפי' להורות היינו שהכהן יהא
 מורה בשעה שבא מעשה לפניו ויהא קורא לתלמידיו
 ולהראות להם כעין צורת הנגע ופרטיו וכן זה

13
 גו

וזהו התשובה גם למה שכבר שואל עוד במכירת
 האלון, אם יש ציפוס גילוי סוד בהדרכת
 שטוונטים ליד מטת החולה, כאשר המטרה היא לימוד
 השטוונט ולא צורת החולה, ובמאן בדת מה הדבר
 עוד יותר פשוט להחיי, דהא בטעת השבועה יודע כל
 יופא שידריך שטוונטים ליד מטת החולה, כשם שנתנו
 אמו ככה, וא"כ בודאי לא כיוון להכליל בשבועתו שלא
 לגלות גם לשטוונטים. ויש עוד סברא נוספת לומר,
 לכלל הכמה יבטו הכלל של "ובתלמידיו יותר מכלום",
 וע"י ההסברה להם וההאלות ששואלים, לא פעם
 בתעורר גם אצלו דבר כזה חזק לתועלת רפואתו של
 החולה, באופן שיוצא מפי בנה אדם יהא גם צורה
 לטובה.

10

ונתתי נגע צרעת - בשורה היא להם שהנגעים באים עליהם.
 לפי שהטמינו אמוריים מסמכות של הם בקורות בתוכם כל
 ארבעים שנה יהיו ישראל במדבר. ע"י הנגע נתנו הבית
 ומצאן (ישעי)

1 | בזוהר הקדוש בפרשתנו, הביאו חז"ל טעם נוסף בזה, ותוכן דבריהם
 הקדושים כך הוא:

ישראל הרי דבקים הם בקב"ה, ומתוך אהבתו אותם הכניסם לארץ הקודש
 להשרות שכינתו ביניהם.

והנה במלאכת המשכן נאמר: "וכל הנשים אשר נשא לבן אתנה בחכמה טוו
 את העזים" (שמות ל"ג, ב'), שבשעה שהיו עושות במלאכת המשכן היו אומרות: 'זה
 למקדש', 'זה למשכן', 'זה לפרוכת', כדי שתשרה הקדישה על ידן ותתקדש
 המלאכה ההיא, וכן הוא להיפך: מי שעובד עבודה זרה, כיון שמזכיר שם עבודה
 זרה על המלאכה ההיא, רוח הטומאה שורה עליו.

14
 תורה
 שיעור

11 | והרי הכנענים עובדי עבודה זרה היו, והיו בונים בנייניהם לעבודה זרה, והיו
 משרים עליהם את רוח הטומאה. כיון שבאו ישראל רצה הקב"ה לטהר למענם
 את הארץ שלא תשרה השכינה במקום טמא, לכן בנגע הצרעת היו הורסים את
 הבניינים של העצים והאבנים שנעשו בטומאה, ובונים אותם מחדש בקדושה
 ובטהרה.

על כן, מי שבונה בנין, כשמתחיל לבנותו עליו להזכיר בפיו שבונה אותו
 לעבודת ה', שכן כתוב "הוי בונה ביתו בלא צדק ועליותיו בלא משפט" (ירמיה כב,
 ג), ואז סייעתא דשמיא שורה עליו, וכתוב עוד: "ופקדת נוך ולא תחטא" (איוב ה,
 כד), "ופקדת" לשון דיבור, שאם פוקד בדיבור פיו כשהוא בונה, היינו שאומר בפיו
 שהוא בונה את ביתו לשם עבודת ה', על חדר בבית זה נאמר: "ולא תחטא".

21 | והנה בימינו כאשר נכנסים לבית חדש, אמנם אין זה מצוי שבנו אותו לשם
 עבודה זרה, אבל עכ"פ מהיכן תשרה עליו הקדושה? וקרוב לשמוע שלזה התכוונו
 חז"ל באומרם: "כל בית שאין דברי תורה נשמעים בו בלילה אש אוכלתו" (סנהדרין
 צב ע"א), שכשם שבזמן שנכנסו ישראל לארץ, ע"י הנגעים נסתרו הבתים שלא נבנו
 בקדושה לשם שמים - כך היום באה אש, רח"ל, ושורפת את הבית.

26 | אכן כאשר לומדים בבית תורה, הרי על התורה הקדושה נאמר: "הלא כה
 דברי כאש נאם ה'" (ירמיה כג, כט), ואש התורה מעלה את הבית בלהבות של קדושה,
 וכפטיש מפוצץ וסותר את הבית וטוחן אותו לעפר, וכעת עומד תחתיו בית חדש,
 בית הקדוש בקדושתה העליונה של התורה, ודאי שכבר לא ישרף באש העוה"ז,
 כיון שאש התורה זיכך אותו וטהרו להיות ראוי להשראת השכינה.

31 | דבר נוסף ניתן להיעשות ע"י התורה הקדושה, כמו שאמרו חז"ל (ירושלמי ר"ה
 פ"ד ה"ה) שמשום כך בעצרת נאמר "שעיר עיזים אחד לכפר עליכם" (במדבר כה, ל), ולא
 נאמר "לחטאת", כי "כיון שקבלתם עליכם עול תורה, מעלה אני עליכם כאילו
 לא חטאתם מימיכם". והיינו שהתורה מחזירה את האדם לשורשו, כדברי התנא
 באבות (פ"ו מ"א): "ומגדלתו ומרוממתו על כל המעשים", ממילא נפקע החטא כאילו
 לא חטא מעולם.

36 | כך גם האדם עצמו, הרי אמרו חז"ל: "כל מי שיש בו אחד מארבעה מראות
 נגעים הללו - אינן אלא מזבח כפרה" (נריכות ה ע"ב), וא"כ היום שאין לנו נגעים איך
 נתכפר מעוונותינו, האם ח"ו ע"י צרות ויסורים ושאר דברים רעים?

41 | אלא כבר אמרו חז"ל (מנחות ק"י ע"א): "כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה
 ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם", כי התורה הק' מנקה את האדם מכל עוון
 ואשמה. ומשאיננו נהור ומזרז היום וירושלמי

7